

Андрій Тимків

к.е.н., викладач кафедри фінансів, обліку і оподаткування ім. С. Юрія
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський

ІНКЛЮЗИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Тема інклюзивної економіки є надзвичайно актуальною в сучасному світі з кількох причин. Перш за все це подолання нерівності, так як інклюзивна економіка прагне зменшити різницю в доходах і багатстві, сприяючи більш справедливому розподілу ресурсів і можливостей. Із зростанням нерівності доходів у багатьох країнах зростає визнання необхідності вирішення цієї проблеми для забезпечення соціальної стабільності.

Наступний аспект, що актуалізує наукові дослідження інклюзивної економіки, є проблематика сталого розвитку, адже інклюзивна економіка надає пріоритет сталому розвитку, цілісно розглядаючи соціальні, економічні та екологічні фактори. Це спрямовує зусилля на сприяння економічному зростанню, яке принесе користь усім членам суспільства, мінімізуючи негативний вплив на навколишнє середовище, а відтак і на майбутні покоління.

Формуючи на основі теоретичних досліджень практичну основу у вигляді інклюзивної економічної політики та ініціатив, що спрямовуються на скорочення величини бідних як соціальної верстви та підвищення рівня життя населення та надаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, фінансових послуг і можливостей працевлаштування, інклюзивна економіка прагне створити конкретні можливості висхідної динаміки у доходах конкретного індивіда. Усе це дослідження у сфері інклюзивної економіки є актуальними, а проблематика навколо якої формуються предметна площина дослідження охоплює широке коло питань, вирішення яких до сьогодні не віднайшло конкретних результатів.

Інклюзивна економіка як об'єкт наукового дослідження цікавила і відомих вчених лауреатів Нобелівської премії. Так, Амартіа Сен – індійський економіст і лауреат Нобелівської премії, багато досліджував і писав про проблеми розвитку економіки, добробуту та соціальної справедливості.

Одним із найважливіших внесків Сена є розвиток підходу до можливостей. Цей підхід підкреслює важливість зосередження на здібностях і свободах індивідів, а не виключно на доходах чи матеріальних ресурсах. Сен стверджує, що розвиток слід вимірювати суттєвими свободами, які мають люди, щоб жити життям, яке вони цінують.

Дослідження Сена щодо бідності та голоду пролило світло на основні причини злиднів і голоду. Він стверджує, що голод спричинений не лише браком продовольства, але часто є наслідком соціальних і політичних факторів, таких як нерівний розподіл і неадекватний доступ до ресурсів.

Поряд із тим, А. Сен зробив значний внесок у теорію соціального вибору, зокрема завдяки своїй роботі над теоремою неможливості Ерроу (Парадокс

Ерроу). Він досліджував складності та виклики колективного прийняття рішень і наслідки для соціального добробуту.

У своїй книзі «Розвиток як свобода» Сен стверджує, що розвиток слід розуміти як розширення свободи та можливостей людей [1]. Він наголошує на важливості політичних свобод, соціальних можливостей і доступу до предметів першої необхідності для сприяння людському розвитку.

А. Сен також детально досліджував питання нерівності та соціальної справедливості. Він підкреслив багатовимірну природу нерівності, наголошуючи на важливості вирішення проблеми нерівності в доходах, освіті, охороні здоров'я та інших аспектах для досягнення більш справедливого суспільства.

Дослідження Амарті Сена справили глибокий вплив на інклюзивність економічних процесів, дослідження розвитку та соціальні науки. Його робота допомогла сформувати глобальне розуміння добробуту людей, бідності, нерівності та ролі державної політики в сприянні інклюзивному та сталому розвитку.

Джозеф Стігліц – американський економіст і лауреат Нобелівської премії, відомий своїми дослідженнями інформаційної асиметрії та ролі інституцій в економічному розвитку. Він багато писав на тему інклюзивної економіки, виступаючи за політику, яка сприяє рівності можливостей і зменшує різницю в доходах і багатстві.

Робота Стігліца про інформаційну асиметрію підкреслила важливість недосконалої інформації у формуванні економічних результатів. Він показав, як інформаційна асиметрія між різними економічними агентами може призвести до провалів ринку та потреби втручання уряду для виправлення цих провалів [5].

Дослідження Дж. Стігліца підкреслюють негативний вплив нерівності на економічне зростання та стабільність. Він стверджує, що надмірна різниця в доходах і багатстві може перешкоджати інвестиціям, інноваціям і розвитку людського капіталу, тим самим перешкоджаючи довгостроковому економічному процвітання.

Дж. Стігліц проаналізував різні вади ринку, які перешкоджають інклюзивному економічному зростанню. Він дослідив, як зовнішні ефекти, монополії, інформаційні проблеми та неповні ринки можуть призвести до неефективних результатів і необхідності політичного втручання для сприяння інклюзивності [6].

Дослідження Дж. Стігліца підкреслює критичну роль інституцій у розвитку інклюзивної економіки. Він наголошує на важливості добре функціонуючої правової та нормативної бази, прав власності, мереж соціального захисту та ефективних механізмів управління для сприяння справедливим економічним результатам. Тим самим вченим сформулювало низку рекомендацій щодо політики, спрямованих на сприяння інклюзивній економіці. Він виступає за прогресивне оподаткування, інвестиції в освіту та

охорону здоров'я, системи соціального захисту та реформи для усунення недоліків ринку та зменшення нерівності.

Бангладешський економіст і засновник Grameen Bank Мухаммад Юнус відомий своєю фундаментальною роботою в сфері мікрофінансування та концепції соціального бізнесу. Зосередженість Юнуса на наданні фінансових послуг бідним і маргіналізованим верствам населення значно сприяла розумінню інклюзивної економіки.

Його Grameen Bank представив концепцію мікrokредитування та надавав невеликі позики бідним особам, особливо жінкам, які були виключені з традиційних банківських послуг. Його дослідження та впровадження мікрофінансування продемонстрували, як доступ до фінансових послуг може розширити можливості людей, зменшити бідність і сприяти інклюзивному економічному розвитку. М. Юнус відстоює ідею соціального бізнесу, який відноситься до підприємств, які прагнуть вирішити соціальні та екологічні проблеми, а також отримувати стійкі фінансові прибутки. Він досліджував, як соціальний бізнес може вирішувати різноманітні суспільні проблеми, такі як охорона здоров'я, освіта та екологічна стійкість, поєднуючи бізнес-принципи з акцентом на соціальний вплив [7].

М. Юнус також зробив внесок у розробку показників і основ для вимірювання соціального впливу бізнесу та ініціатив. Він підкреслив необхідність вийти за рамки традиційних фінансових показників і включити соціальні та екологічні результати в оцінку успіху та ефективності інклюзивних економічних ініціатив [8].

Загалом дослідження та практичний внесок Мухаммеда Юнуса значно вплинули на розуміння та впровадження принципів інклюзивної економіки. Його зосередженість на мікрофінансуванні, соціальному бізнесі, боротьбі з бідністю, розширенні прав і можливостей жінок і вимірюванні соціального впливу надихнула багатьох людей, організації та політиків на впровадження інклюзивних економічних підходів, які надають пріоритет соціальному та екологічному добробуту поряд з фінансовою стабільністю.

Естер Дюфло та Абхіджит Банерджі є економістами, відомими своїми дослідженнями подолання бідності та економіки розвитку. Їхня робота, яка часто проводиться за допомогою рандомізованих контрольних досліджень, досліджує ефективні заходи для покращення життя бідних і маргіналізованих верств населення, сприяючи розумінню інклюзивної економічної політики [9].

Вони провели ретельні експериментальні дослідження, щоб оцінити вплив різних втручань і стратегій на скорочення бідності та економічні результати. Їхній дослідницький підхід дав цінну інформацію про ефективність конкретних програм і політик у сприянні інклюзивному розвитку.

Е. Дюфло та А. Банерджі вивчали вплив окремих нововведень у сфері освіти та охорони здоров'я на бідність та людський розвиток. Вони вивчали такі нововведення, як програми шкільного харчування, умовні грошові перекази, кампанії з дегельмінтизації та доступ до медичної допомоги,

оцінюючи їхню ефективність у покращенні результатів навчання, здоров'я та загального добробуту [10].

Вчені застосували ідеї поведінкової економіки, щоб зрозуміти механізми, які сприяють пасткам бідності та стійкій бідності. Вони досліджували такі фактори, як обмежений доступ до кредитів, поведінкові упередження та соціальні норми, які можуть увічнити бідність і перешкоджати економічній мобільності [11]. В контексті цього, вони також провели дослідження щодо розширення прав і можливостей жінок, доступу до ресурсів і впливу гендерної нерівності на економічні результати. Їхня робота підкреслює важливість гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок для досягнення інклюзивного економічного зростання.

Південнокорейський економіст Ха-Джун Чанг який багато писав про економіку розвитку та нерівність, кидає виклик звичайним економічним теоріям і виступає за більш інклюзивний і неортодоксальний підхід до економічної політики.

Дослідження Х.-Дж. Чанга зосереджені на неортодоксальній економіці, яка охоплює альтернативні економічні теорії та погляди, які кидають виклик неокласичній економіці. Він критикує домінування ідеології вільного ринку та виступає за більш плюралістичний та інклюзивний підхід до економіки [12].

Вчений підкреслює роль промислової політики в сприянні економічному розвитку та інклюзивності. Він стверджує, що активне державне втручання, стратегічне планування та цілеспрямована політика мають вирішальне значення для підтримки промислових секторів, сприяння технологічному прогресу та створення можливостей для працевлаштування.

Робота Х.-Дж. Чанга в галузі економіки розвитку спрямована на проблеми, з якими стикаються країни, що розвиваються, і політику, необхідну для сприяння інклюзивному зростанню. Він розглядає історичний досвід успішного розвитку та кидає виклик підходу «одного розміру для всіх», який відстоюють звичайні інституції, наголошуючи на важливості політики, що залежить від контексту [13].

Не оминає увагою вчений і питання нерівності доходів та її вплив на інклюзивний розвиток. Він підкреслює роль інституцій, таких як регулювання ринку праці, оподаткування та політика соціального забезпечення, у зменшенні нерівності та сприянні більш справедливим економічним результатам.

Х.-Дж. Чанг досліджує роль фінансових систем у сприянні або перешкоджанні інклюзивного розвитку. Він наголошує на необхідності ефективного фінансового регулювання та важливості фінансових установ у підтримці продуктивних інвестицій, запобіганні спекулятивним бульбашкам і зниженні вразливості економіки до фінансових криз.

Відтак, Ха-Джун Чанг кидає виклик традиційному економічному мисленню та пропонує альтернативні перспективи інклюзивного економічного розвитку. Його робота підкреслює роль державного втручання, промислової політики, збалансованої торгівлі та справедливих інституцій у розвитку

інклюзивної економіки, яка надає пріоритет соціальному добробуту та сталому зростанню.

Індійський економіст і колишній губернатор Резервного банку Індії Рагурам Раджан досліджував і писав про інклюзивне зростання, фінансову доступність і роль інституцій у сприянні економічному розвитку.

Р. Раджан дослідив роль фінансових систем у сприянні інклюзивному зростанню та фінансовій доступності. Його дослідження зосереджено на розумінні перешкод, які заважають маргіналізованим верствам населення отримати доступ до офіційних фінансових послуг, і потенційних рішень для розширення фінансового доступу, таких як технологічні інновації та інклюзивні банківські моделі [14].

Ці дослідження сприяють розумінню фінансової доступності, нерівності, інститутів, реформ фінансового сектору та економічної політики в сприянні інклюзивному зростанню. Незважаючи на те, що його робота пропонує важливе розуміння, для забезпечення комплексного підходу до інклюзивного розвитку необхідні постійні дискусії та розгляд ширших соціальних і політичних аспектів.

Це далеко не вичерпний однак фундаментальний перелік досліджень економістів і вчених, які зробили значний внесок у науковому обґрунтуванні становлення та розвитку інклюзивної економіки. Їхні дослідження та ідеї допомогли сформуванню розуміння інклюзивної економічної політики та практики застосування різноманітних методів та моделей економічної та фінансової інклюзії.

Список використаних джерел:

1. Sen A. K. (1999) *Development as Freedom*. New York: Oxford University Press. 366 P.
2. Löfgren Karl-Gustaf, Persson Torsten, Jörgen W. Weibull (2002) *Markets with Asymmetric Information: The Contributions of George Akerlof, Michael Spence and Joseph Stiglitz*. *The Scandinavian Journal of Economics*. Vol. 104, No. 2 (Jun., 2002), pp. 195-211
3. Слесарев Є. Нобелівський лауреат Стігліц про тягар глобалізації. URL: https://lb.ua/economics/2014/12/04/288112_kniga_nobelivskiy_laureat_pro.html
4. Кононенко С. Досвід для натхнення. URL: https://socialbusiness.in.ua/knowledge_base/dosvid-dlia-natkhnennia/
5. Приходько О. Мухаммад Юнус: банкір, який врятує світ. URL: https://zn.ua/ukr/foreign_economics/muhammad_yunus_bankir,_yakiy_vrya_tue_svit.html
6. Banerjee, A., Duflo, E. (2011). *Poor economics: a radical rethinking of the way to fight global poverty*. NY. Public Affairs
7. Benhassine, N., Devoto, F., Duflo, E., Dupas, P., Pouliquen, V. (2013). *Turning a Shove into a Nudge? A “Labeled Cash Transfer” for Education*. URL: <http://economics.mit.edu/files/8936>

8. Banerjee, A., Ghatak, M., Duflo, E., Lafortune, J. (2013). Marry for What? Caste and Mate Selection in Modern India. American Economic Journal: Microeconomics 2013. URL: <http://economics.mit.edu/files/4114>
9. Ha-Joon Chang. URL: <https://mas.ps/en/featured-economists/4570.html>
10. Chang, H.-J. (2011) Institutions and economic development: theory, policy and history. Journal of Institutional Economics. № 7. P. 473-498.
11. Raghuram G. Rajan: Katherine Dusak Miller Distinguished Service Professor of Finance. URL: <https://www.chicagobooth.edu/faculty/directory/r/raghuram-g-rajan>